

De NT2-trajecten van inburgeraars in kaart gebracht

FACT SHEET 2 | November 2014

Onderzoekers

Peter De Cuyper

Montserrat González Garibay

(HIVA-KULeuven)

De NT-trajecten van inburgeraars in kaart gebracht

De opleidingen Nederlands Tweede taal (NT2) zijn één van de drie basispijlers van het Vlaamse inburgeringsbeleid naast de cursussen maatschappelijke oriëntatie en loopbaanoriëntatie. Ze worden als een opstap beschouwd naar een vervolgcursus. Over de taaltrajecten van inburgeraars is echter weinig geweten. Wie start met een NT2-cursus? Zijn de basiscursussen een opstap naar vervolgmodes/opleidingen? Hoe lang studeren inburgeraars Nederlands? Op deze vragen wordt in deze fact sheet dieper ingegaan. Daarvoor baseren we ons op gegevens van 101092 inburgeraars die zich in de periode 2007-2012 hebben aangemeld bij het onthaalbureau.

1. Inleiding en methodologische verantwoording

Het inburgeringsdecreet stelt dat het pakket Nederlands als tweede taal binnen het inburgeringstraject als doel heeft "in een zo kort mogelijke tijd een basistaalvaardigheid van het Nederlands als opstap naar een vervolgcursus aan te reiken".¹ Tot voor kort werd onder deze basistaalvaardigheid richtgraad 1.1 verstaan, vanaf 1 september 2014 wordt dit opgetrokken tot 1.2. Regelmatige deelname (in tegenstelling tot slagen) is verplicht voor wie een inburgeringscontract ondertekent (zie De Cuyper e.a.: 2010, De Cuyper & Gonzalez Garibay: 2013).

Niet enkel in Vlaanderen maakt het leren van de taal een belangrijk deel uit van het inburgerings- of integratieprogramma, ook in de ons omringende Europese landen is dit het geval (Oostenrijk, Duitsland, Frankrijk, Nederland, Letland...) (Goodman: 2011; Integration systems compared: 2010, Van Oers e.a.: 2010). Vaak is het zelfs het enige onderdeel binnen het integratieprogramma. De redenering daarbij is dat de kennis van de taal niet enkel zou bijdragen tot de zelfredzaamheid van de inburgeraar maar ook tot zijn bredere integratie: de kansen op werk zouden toenemen, men raakt meer 'geworteld' in het land waar zich men vestigt, door bijvoorbeeld contacten aan te gaan met de autochtone bevolking (Dagevos, 2010).

¹ Vanuit het Departement Onderwijs wordt erop gewezen dat het niet enkel belangrijk is om op een zo snel mogelijke manier de taal te leren, maar ook op een zo efficiënt mogelijke manier; zo kort mogelijk is niet altijd de beste weg als de taal niet duurzaam wordt aangeleerd. In deze paper hebben we ons echter beperkt tot een evaluatie van de decretale bepalingen.

Ondanks het belang dat vanuit een beleidsmatig perspectief aan het leren van taal wordt gehecht, beperkt het onderzoek in Vlaanderen zich voornamelijk tot de wijze waarop de taal moet worden aangeleerd (Berben, Frijns, Houben, Drijkoningen, & Van den Branden, 2012; Drijkoningen & Frijns, 2011) en de organisatie van het aanbod (De Cuyper, Gonzalez Garibay, & Jacobs, 2013; De Cuyper & Jacobs, 2011; Devlieger, Lambrechts, Steverlynck, & Van Woensel, 2013; Schuurmans & Steverlynck, 2008; Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, 2012) Er blijven dan ook belangrijke lacunes in de kennis met betrekking tot de taaltrajecten:

- We weten tot nu toe weinig over de **taaltrajecten** van inburgeraars. We weten niet welke inburgeraars starten, welke niveaus ze bereiken, wat de doorlooptijd van hun trajecten is en in welke mate ze een vervolgtraject volgen bij VDAB.
- Er is weinig zicht op de **effectiviteit van taalopleidingen** voor inburgeraars. We hebben op dit moment geen zicht op de relatie tussen het volgen van taalcursussen en de integratie van inburgeraars. Welke relatie is er tussen het leren van taal en het vinden van werk? Welke relatie is er met de opbouw van een sociaal netwerk? Ook binnen de internationale literatuur vinden we weinig terug over het effect van taal(opleidingen) op de integratie van inburgeraars. De schaarse onderzoeken die er bestaan zijn gefocust op structurele integratie op vlak van tewerkstelling en loon (voor een overzicht zie: Gonzalez Garibay & De Cuyper, 2013b).

In het werkpakket 3 'Evaluatie van het inburgerings- en integratiebeleid' van het Steunpunt Inburgering en Integratie worden deze lacunes aangepakt, gebruikmakend van een vooraf ontwikkeld evaluatiekader (Gonzalez Garibay & De Cuyper 2013a). Dit zal in de loop van 2015 resulteren in een reeks onderzoeksrapporten. In deze fact sheet presenteren we al een aantal eerste resultaten met betrekking tot de taaltrajecten van inburgeraars, waarbij we vooral aandacht hebben voor de mate waarin de decretale vooropgestelde doelen worden bereikt. Meer specifiek gaan we dieper in op volgende vragen:

1. Hoeveel personen starten er met NT2-opleidingen?
2. Welk niveau bereiken de inburgeraars die NT2-opleidingen volgen en voldoet dit aan het vooropstelde decretale niveau?
3. Hoeveel inburgeraars stromen door naar VDAB opleidingen en wat zijn hun kenmerken?
4. Wat is de doorlooptijd van de NT2-trajecten?

Om de bovenvermelde onderzoeksvragen te beantwoorden, maken we gebruik van een kwantitatieve analyse op basis van een geïntegreerde dataset, samengesteld uit gegevens van de Kruispuntbank Inburgering (KBI), die gekoppeld werden aan VDAB-data. De populatie in onze databank bestaat uit de volledige potentiële doelgroep inburgering tussen 2007 en 2012 (cfr. infra). De analyse heeft enkel betrekking op de aangemelde inburgeraars die een traject zijn gestart bij een CVO (Centrum voor Volwassenenonderwijs) of een CBE (Centrum voor Basiseducatie). Data over trajecten bij UTC's (Universitaire Talencentra) en over trajecten binnen CBE's voor niet-gealfabetiseerde cursisten werden binnen deze fact sheet niet meegenomen in de analyse. Data over trajecten bij de UTC's zijn niet immers beschikbaar binnen de KBI. De data met betrekking tot niet-gealfabetiseerde cursisten zijn wel beschikbaar, maar het bleek niet mogelijk om op basis van deze data taalniveaus te bepalen.

2. NT2 binnen het inburgeringstraject

De opleidingen Nederlands als tweede taal (NT2) hebben dus als voornaamste doel "de nieuwkomer in een zo kort mogelijke tijd een basistaalvaardigheid van het Nederlands aan te reiken als opstap naar een vervolgcursus". De 'basistaalvaardigheid' waarnaar het decreet verwijst wordt in de praktijk opgevat als niveau A1 (Breakthrough) uit het Europees Referentiekader voor talen, dat in Vlaanderen 'Richtgraad 1.1' wordt genoemd. In het nieuwe integratie- en inburgeringsdecreet wordt de vereiste (en voor sommigen verplichte) basistaalvaardigheid verhoogd tot het taalniveau 1.2.²

De opleidingen worden in de mate van het mogelijke aangepast aan het leervermogen van de doelgroep. In de praktijk betekent dit dat verschillende doelgroepen naar verschillende aanbodverstrekkers worden doorverwezen. Die verwijzing gebeurt door de Huizen van het Nederlands³ (HvN) na een initiële intake en eventuele test in het begin van het inburgeringstraject. Laaggeschoolde, traaglerende of analfabete cursisten worden naar een CBE doorverwezen voor een opleiding van 240 uur voor traaglerenden en van 600 uur voor analfabeten. 'Gemiddeld en snel lerenden' worden naar een CVO doorgestuurd voor een cursus van 80, 120 of 180 uur en de snelst lerenden met een educatief perspectief worden naar een UTC doorverwezen.⁴

² Voor een uitgebreide beschrijving van de doelstellingen, de opzet en de organisatie van het beleid zie De Cuyper et al (2010). Voor een analyse van de beleidshervorming aan de hand van het nieuwe voorontwerp decreet zie De Cuyper & González Garibay (2012).

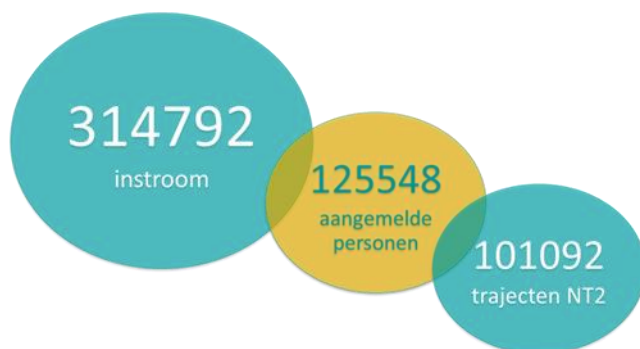
³ Er zijn acht HvN, één per provincie en één voor elk van de grootste steden: Brussel, Gent en Antwerpen.

⁴ Het aantal doorverwijzingen naar een UTC of CVO voor een cursus van 80 uur schommelt rond de 3% (zie jaarboek inburgering 2010). De criteria die in het afsprakenkader staan ingeschreven i.v.m. de doorverwijzing naar een UTC zijn: zeer cognitieve vaardigheden, voldaan aan de decretale toelatingsvoorwaarden voor hoger onderwijs, een educatief perspectief, de intentie om Nederlands te leren in een kort en intensief studietraject en de kennis van tenminste één West-Europese taal.

De opleidingsonderdelen die leiden tot het niveau richtgraad 1.1 worden exclusief georganiseerd door drie aanbodesverstrekkers (de 'reguliere' aanbodesverstrekkers): CVO, CBE en UTC.⁵ De modules na richtgraad 1.1 kunnen zowel worden aangeboden door de reguliere aanbodesverstrekkers als door andere aanbodesverstrekkers (VDAB, Syntra, derden, private actoren en organisaties op sectorniveau). Uit eerder onderzoek blijkt dat naast de reguliere aanbodesverstrekkers voornamelijk VDAB over een vrij uitgebreid NT2-aanbod beschikt (zie De Cuyper & Jacobs, 2012).

Na het behalen van hun richtgraad 1.1 kunnen de inburgeraars binnen het CVO nog volgende niveaus volgen: 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 4.1 en 4.2.⁶ Deze opleidingsonderdelen bestaan voor de gemiddelde cursist telkens uit 120 lessen. Binnen een CBE kan enkel nog de modules die leiden tot richtgraad 1.2 gevolgd worden. Daarna kan een cursist die gestart is in een CBE overstappen naar een vervolgaanbod in een CVO.

3. Hoeveel inburgeraars starten er met NT2-opleidingen?

De totale populatie van de geïntegreerde dataset bestaat uit alle personen die potentieel doelgroep inburgering zijn in de periode 01.01.2007 tot 31.12.2012. Dit zijn 314.792 personen. In het Vlaamse gewest worden mogelijke nieuwe inburgeraars maandelijks geselecteerd uit het Rijksregister. We spreken in dit kader van de potentiële doelgroep omdat deze doelgroep niet altijd overeenstemt met het beoogde doelpubliek. Zo bevatten de adressenlijsten bijvoorbeeld een aanzienlijk deel Nederlanders en minderjarigen die niet geacht worden zich aan te melden bij een onthaalbureau (zie De Cuyper & Wets:2007 & De Cuyper 2010).⁷ Van de potentiële doelgroep heeft ongeveer 40% zich aangemeld in een onthaalbureau (125.548 personen). We beschikken niet

⁵ Alhoewel NT2 deel uitmaakt van het inburgeringstraject, de beleidsbevoegdheid over de certificerende aanbodesverstrekkers (CVO en CBE) valt buiten het domein inburgering, en situeert zich bij het Departement Onderwijs en Vorming.

⁶ Om de leesbaarheid te verhogen spreken we van niveau 1.1, 1.2, etc., voor de officiële naam van de modules in de opleidingsprofielen verwijzen we naar <http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/volwassenenonderwijs/secundair-volwassenenonderwijs/nederlands-tweede-taal/opleidingen.htm>

⁷ In 2007 bijvoorbeeld bestond de potentiële doelgroep uit 46195 personen, waarvan 10.458 Nederlanders en 15.114 minderjarigen.

over gegevens betreffende de NT2-trajecten van niet-aangemelden, de analyses hebben dus enkel betrekking op aangemelde inburgeraars.⁸

In totaal start 80% van de aangemelde inburgeraars met een NT2-traject, waarvan 33% bij een CBE en 67% bij een CVO. 41% van de niet-starters had een vrijstelling voor NT2. Indien we naar de doelgroep kijken, start 87% van de verplichte en 74% van de rechthebbende inburgeraars met een traject.

Een opvallende vaststelling is dat 39% van de cursisten Nederlands begint te leren vóór ze zich bij het onthaalbureau aanmelden. Dit bevestigt de vaststelling uit vorige evaluaties dat Nederlands een 'wervende kracht' heeft (zie De Cuyper 2010). De wervende kracht ligt onder meer in het feit dat 'taal' meer aanspreekt dan een abstract concept als inburgering, daarnaast zijn de cursussen Nederlands kosteloos voor inburgeraars wat een mogelijke motivatie kan zijn om alsnog een inburgeringstraject te starten.

Dit betekent niet dat het inburgeringstraject geen nut zou hebben, blijkt immers dat de inburgeraars die een cursus maatschappelijke oriëntatie volgen (waar het belang van taal wordt benadrukt) vaker doorstromen naar de hogere richtgraden: bij de MO-deelnemers start 46% met richtgraad 2.1 of hoger tegenover 26% bij de niet-deelnemers. De richting van het verband is echter niet duidelijk: gaat het om de meest gemotiveerde cursisten of speelt de cursus MO een belangrijke rol in het ontwikkelen van deze motivatie? Mogelijk zullen beide factoren een rol spelen.

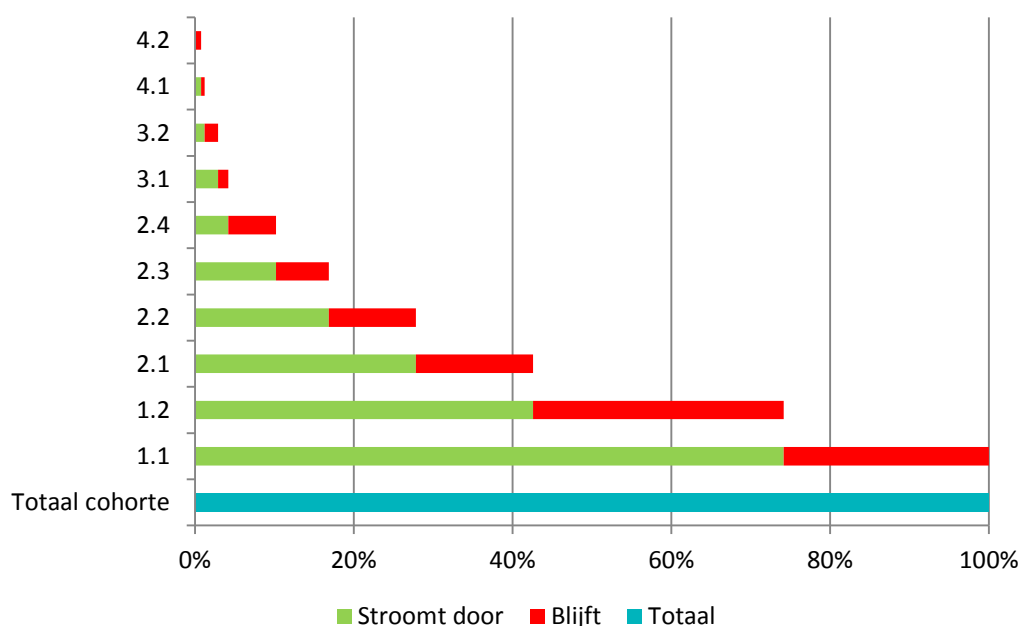
Tot slot, 73% van de inburgeraars die starten na aanmelding, starten hun NT2-trajecten tussen de 0 en 6 maanden na aanmelding, 16% tussen de 6 en 12 maanden. Voor slechts een minderheid van 10% is dit langer dan een jaar. We kunnen dus concluderen dat de doorstroom naar een NT2-traject voor het merendeel van de inburgeraars vrij vlot lijkt te verlopen.

4. Welk niveau bereiken de inburgeraars die NT2-cursussen volgen?

Zoals eerder werd aangegeven, bestaat het doel van de opleidingen NT2 binnen het inburgeringstraject er in om een basistaalvaardigheid van Nederlands als opstap naar een vervolgcursus aan te reiken. De vraag is of de basiscursus ook als een opstap fungeert, studeren inburgeraars verder?

⁸ In Brussel beschikt men niet over selecties uit het Rijksregister, inburgeraars kunnen er ook niet verplicht worden. In dit opzicht zijn de cijfers van de instroom exclusief Brussel, de aangemelde personen zijn inclusief Brussel.

Om deze vraag te beantwoorden hebben we eerst gekeken naar de groep aangemelde inburgeraars die met een NT2-traject zijn gestart op het niveau 1.1 en dit tussen 2007 en 2009 (N=29631).⁹ We hebben voor deze groep geopteerd omdat meer recente cohortes mogelijk hun taaltraject nog aan het volgen zijn. Voor deze groep hebben we in mei 2013 (=peildatum) gekeken op welk niveau van Nederlands ze zijn geraakt. Niet-gealfabetiseerden (3017 cursisten of 8,6% van de cohorte) en cursisten binnen de UTC's werden niet meegenomen in de analyse. Voor alle duidelijkheid: het gaat niet om de hoogste richtgraad waarvoor de cursist is geslaagd (we hebben namelijk geen betrouwbare informatie over slaagcijfers), maar de hoogste richtgraad waarmee de cursist is gestart. De resultaten zijn in onderstaande grafiek terug te vinden.

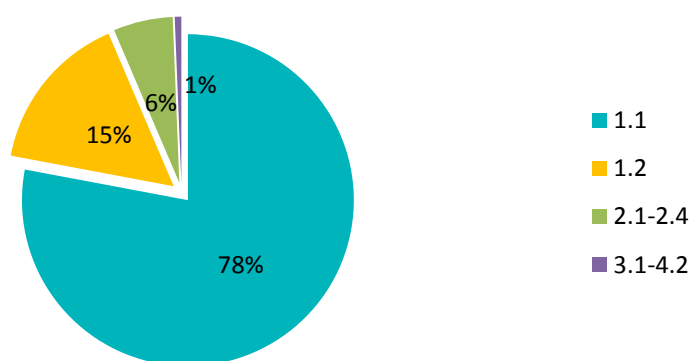
Grafiek 1. Interne doorstroom van inburgeraars met een CBE/CVO NT2-traject met 1.1 als eerste richtgraad, 2007-2009 (N=29631; peildatum: mei 2013)¹⁰

De grafiek laat zien dat het behalen van richtgraad 1.1 binnen het inburgeringstraject daadwerkelijk als een opstap fungeert naar een vervolgcursus. In totaal stroomt immers 74,2% van de cursisten die gestart zijn met een 1.1 door naar een vervolgcursus binnen het volwassenenonderwijs. Het nieuwe decreet betreffende het integratie- en inburgeringsbeleid verhoogt dat verplichte niveau van 1.1 naar 1.2. Van de cursisten die met een basismodule beginnen, start reeds 76,1% van de CVO-cursisten 'vrijwillig' met vervolgmodes (1.2), bij de CBE-cursisten is dit 68,3%. Bij de verplichte inburgeraars is dit 81% voor CVO en 73 % bij CBE.

⁹ We hebben de groep cursisten uit de jaren 2010-2013 niet meegenomen omdat we anders riskeren de proportie cursisten die de hogere richtgraden bereiken te onderschatten.

¹⁰ In vervolgonderzoek zullen we ook de doorstroom naar onder meer VDAB in kaart brengen.

Als we enkel uitgaan van de inburgeraars die nadat ze zijn aangemeld op een 1.1 zijn gestart (zoals in vorige grafiek), zouden we een vertekend beeld krijgen: er stappen namelijk nogal wat inburgeraars in op een hoger niveau. In onderstaande grafiek is de richtgraad weergegeven waarmee de cursisten uit de cohorte 2007-2009 zijn gestart.

Grafiek 2. Startniveaus voor inburgeraars met een CBE/CVO-traject in %, 2007-2009 (N=38009)

Uit de grafiek blijkt dat 22% van de inburgeraars die tussen 2007 en 2009 met een traject startte; instapt op een hoger niveau dan 1.1. 15,6% stapt in op het niveau 1.2 en 6,4% stapt in op het niveau 2.1 of hoger. Opvallend is wel dat het vooral CBE'ers zijn die op een hoger niveau starten: maar liefst 31,6% van de CBE'ers start op een niveau 1.2 tegenover 18% van de CVO'ers. In het vervolgrapport zullen we op zoek gaan naar mogelijke verklaringen hiervoor.¹¹

Als we nu de groep die op 1.1 is gestart samennemen met de groep die op hogere niveaus startte, kunnen we de hoogst gestarte niveaus voor de volledige populatie inburgeraars die in 2007-2009 een taaltraject zijn begonnen in kaart brengen.

Richtgraad	Totaal	CVO	CBE
1.1	20,0	19,5	21,6
1.2	34,4	23,3	62,3
2.1	15,0	17,6	8,5
2.2	11,7	14,6	4,3
2.3	7,2	9,3	1,9
2.4	6,5	8,8	1,0
3.1	1,5	2,0	0,1
3.2	2,1	2,9	0,1
4.1	0,5	0,7	0,0
4.2	0,9	1,2	0,0
Totaal	100,0	100,0	100,0
N	37979	27012	10967

Tabel 1. Hoogst bereikte niveaus voor inburgeraars met een CBE/CVO-traject in %, 2007-2009 (N=37979; peildatum: mei 2013)

¹¹ Indien we naar de totale groep van starters kijken (tussen 2007 en 2012) zijn deze cijfers vergelijkbaar: 22,8% start op een richtgraad hoger dan 1.1. Voor CVO is dit percentage 17,2%, voor CBE 38,4%.

Uit de tabel kan worden afgeleid dat ongeveer 80% van de inburgeraars start met 1.2 ongeacht of ze hun cursus in een CVO of in een CBE zijn gestart. Vanaf 2.1 neemt de participatiegraad van CBE-cursisten echter sterk af. Uit de groep 'basisgebruikers' (richtgraden 1.1 en 1.2) stroomt er maar 16% door naar een gevorderd niveau. De overstap naar een CVO blijkt dus moeizaam te verlopen. Voor de CVO-cursisten ziet het beeld er anders uit: 60% stroomt door na 1.2. Vooral na niveau 2.2 is er een grote uitval, 25% start met niveau 2.3, slechts 6,8% start met de hogere richtgraden.

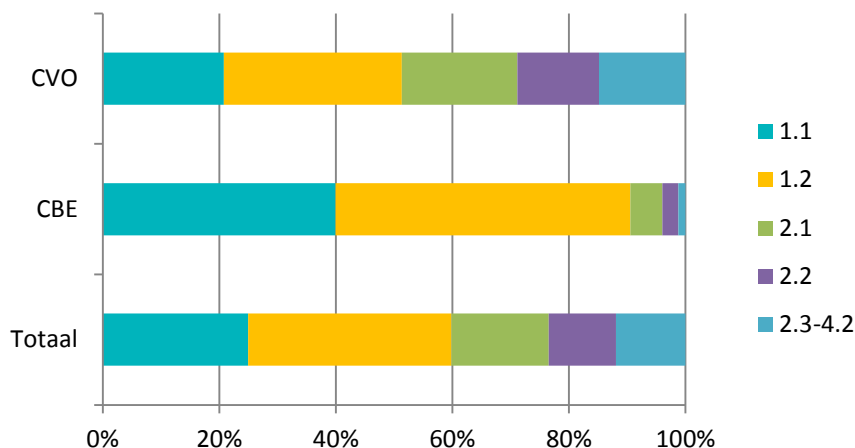
5. Doorstroom naar VDAB

Naast de CBE's en CVO's is VDAB een belangrijke aanbieder van NT2-opleidingen voor inburgeraars. Na hun niveau 1.1 kunnen ze er immers hun taaltraject verderzetten. Het verschil tussen CBE/CVO-opleidingen en VDAB-opleidingen is dat deze laatste specifiek gericht zijn op doorstroom naar werk. Deze cursussen kunnen schakelopleidingen zijn, die bedoeld zijn als opstap voor reguliere VDAB-beroepsopleidingen, geïntegreerde opleidingen als andere cursussen zoals Nederlands voor ICT, uitspraak, enz. Vooral bij inburgeraars met een professioneel perspectief (44,7% van alle aangemelden tussen 2007 en 2012) lijkt een overstap naar VDAB een logische stap na 1.1. Daarom zijn we bij de totale cohorte 2007-2009 nagegaan hoeveel doorstroom er is naar een taalopleiding bij VDAB.

16,6% van de totale cohorte is gestart met een taalopleiding binnen VDAB, waarvan 17,3% CVO-cursisten en 12,2% CBE-cursisten. Indien we enkel de cursisten met een professioneel perspectief uit de cohorte nemen, is dit 21,8%. Dus slechts één op vijf inburgeraars uit de cohorte met een professioneel perspectief stroomt door naar een VDAB-taalopleiding.¹²

Naast de vraag of de inburgeraars de overstap maken naar VDAB is er de vraag vanaf welk niveau ze dit doen. In onderstaande tabel geven we daarom de laatste richtgraad weer waarvoor cursisten bij CBE of CVO waren ingeschreven vóór ze naar VDAB doorstroomden.

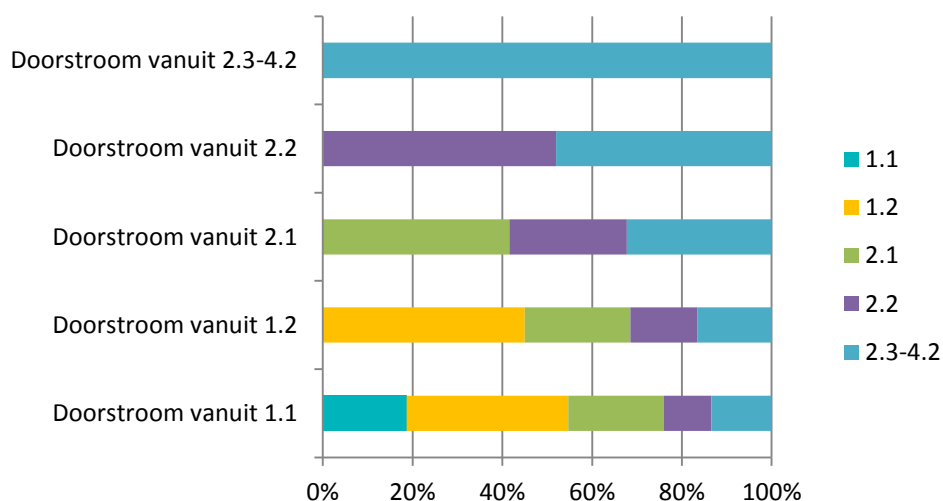
¹² In 2015 zal specifieke aandacht worden besteed aan de doorstroom naar VDAB.

Grafiek 3. Inburgeraars met een CVO/CBE-traject en een VDAB-taaltraject naar laatste richtgraad vóór doorstroom, 2007-2009 (N=5907)

De doorstroom na 1.1 blijkt eerder beperkt te zijn, in totaal stroomt slechts 25% van de cursisten door na 1.1. Er zijn wel vrij grote verschillen tussen CBE en CVO's: 40% van de CBE-cursisten stroomt door na 1.1 tegenover 21% van de CVO-cursisten. Bij de CBE-cursisten stroomt de meerderheid (51%) door na gestart te zijn met een module 1.2, bij CVO-cursisten stroomt de grootste groep door(49%) na de modules 2.1-2.4.

Opvallend is dat bij de meerderheid van de CVO- en CBE-cursisten een overlap werd geregistreerd bij minstens één van de modules. Dit betekent dat de cursisten tijdens of na hun cursus bij VDAB Nederlands bleven leren bij een CVO of CBE. Het gaat om respectievelijk 73 en 84% van de cursisten. In onderstaande grafiek vergelijken we de richtgraad waarin ze zijn ingestapt bij VDAB (verticale as) met de richtgraad die ze uiteindelijk behaalden (horizontale as).

Grafiek 4. Inburgeraars met een CVO/CBE-traject en een VDAB-taaltraject naar laatste richtgraad voor overstap en hoogst bereikte richtgraad bij CVO of CBE, 2007-2009 (N=5907)

Het is duidelijk uit de grafiek dat de meeste VDAB-doorstromers tijdens en na hun VDAB-taalopleiding Nederlands blijven studeren binnen het reguliere onderwijs. Bij de personen die na een module 1.1 doorstromen start meer dan 80% achteraf met een 1.2 of hoger, bij wie na 1.2 doorstroomt start bijna 60% met een module 2.1-2.4.

6. Wat is de doorlooptijd van de NT2-trajecten?

Naast de vraag naar de hoogste richtgraad die cursisten behalen, kan de vraag worden gesteld hoe lang inburgeraars Nederlands studeren en hoe lang ze erover doen om hun al dan niet verplichte niveaus te halen.¹³ In onderstaande tabel kijken we voor de cohorte 2007-2009 die met een 1.1 is gestart hoe lang ze gemiddeld Nederlands studeren (onderste rij). Daarnaast bekijken we de doorlooptijd van het traject voor inburgeraars die gestart zijn op 1.1 en gestopt zijn op 1.1, 1.2, 2.1-2.4 en 3.1-4.2. We geven daarbij telkens het gemiddelde en de mediaan weer (tussen haakjes).

Richtgraad	Totaal	CVO	CBE
1.1	14,1 (5)	12,8 (5)	17,4 (10)
1.2	29,5 (27)	24,9 (17)	36,0 (34)
2.1-2.4	35,2 (34)	34,0 (32)	44,8 (45)
3.1-4.2	39,1 (39)	38,8 (39)	48,3 (50)
Algemeen gemiddelde	28,4 (26)	27,3 (23)	31,8 (31)

Tabel 2. Gemiddelde en mediaan doorlooptijd NT2-traject in maanden voor cursisten die met richtgraad 1.1 beginnen (n=29631)

Uit de tabel kunnen we afleiden dat de gemiddelde inburgeraar 28,4 maanden Nederlands studeert, de CVO-cursist 27,3 maanden en de CBE-cursist 31,8 maand.

Als we de doorlooptijden naar behaalde richtgraad bekijken, dan blijkt dat de cursisten die starten met 1.1, maar niet naar een vervolgniveau doorstromen, gemiddeld 14.1 maanden over hun niveau doen. Opvallend is de grote discrepantie tussen gemiddelde en mediaan, wat wijst op een aantal *outliers* of cursisten die erg lang doen over één niveau. Dit lijkt niet onlogisch: het gaat hier om een groep die niet doorstroomt naar een vervolgniveau. Binnen deze groep zitten dus mogelijk personen die minder goed Nederlands studeren, minder gemotiveerd zijn, modules moeten overdoen...

¹³ De doorlooptijd hebben we berekend als het aantal kalenderdagen (verlof- en weekend inbegrepen) tussen de startdatum van de eerste NT2-module waarvoor een cursist was ingeschreven en de einddatum van de laatste NT2-module waarvoor men was ingeschreven. Bijvoorbeeld, als de eerste module van een cursist op 12 februari 2012 startte en zijn laatste module op 10 februari 2013 eindigde, duurde zijn traject 364 dagen. Deze berekeningswijze impliceert dat niet zozeer de duur van de cursus wordt gemeten, maar de doorlooptijd van het hele traject, met mogelijke tussenpozen, vakanties en doorlooptijden tussen modules. Om de gegevens overzichtelijker te maken wordt de doorlooptijd in maanden uitgedrukt door het aantal dagen door 30 te delen. In het vervolgonderzoek zal ook de intensiteit van de cursus in rekening worden gebracht.

Om een beeld te krijgen van hoe lang de 'gemiddelde' cursist doet over zijn niveau 1.1 en 1.2 hebben we in onderstaande tabel de gemiddelde doorlooptijd voor de gehele cohorte weergegeven voor de richtgraden 1.1 en 1.2 (dus personen die op 1.1 of 1.2 zijn gebleven én doorstromers).

Richtgraad	Totaal	CVO	CBE
1.1	10,9 (4,8)	8,6 (4,22)	19,2 (14,7)
1.2	21,0 (14,2)	17,1 (10,0)	36,0 (34,3)

Tabel 3. Gemiddelde en mediaan doorlooptijd NT2-traject in maanden voor cursisten die met richtgraad 1.1 beginnen (n=29631)

Uit de tabel blijkt dat de gemiddelde doorlooptijd voor 1.1 bij een CVO 8,6 maanden bedraagt en 19,2 maanden bij een CBE, voor 1.2 is dit 17,1 maanden voor een CVO en 36 maanden voor een CBE. Voor de CVO's bevestigt dit de hypothese dat de cursisten die niet doorstromen langere trajecten doorlopen (de doorlooptijd bij de gehele cohorte is namelijk korter), bij de CBE's is dit niet het geval, de cursussen van diegenen die van 1.1 naar 1.2 doorstromen is ongeveer even lang zijn als de doorlooptijd bij diegenen die niet doorstromen. Daarnaast is het ook opvallend dat de mediaan en het gemiddelde voor niveau 1.2 dicht bij elkaar liggen, dit wijst erop dat het gemiddelde binnen de CBE's niet sterk beïnvloed is door *outliers* en dus dat 3 jaar doen over een niveau 1.2 geen uitzondering is. Mogelijk heeft dit te maken met het feit dat vooral het 1.2 aanbod in de CBE's weinig intensief is (zie De Cuyper e.a. 2013).

7. Conclusies en beleidsbeschouwingen

Het doel van de NT2-cursussen binnen het inburgeringstraject is om in een zo kort mogelijke tijd een basistaalvaardigheid van het Nederlands als opstap naar een vervolgcursus aan te reiken aan de inburgeraars. Concluderend kunnen we met betrekking tot dat doel stellen dat:

- Het overgrote deel van de inburgeraars die met een NT2-opleiding start een basistaalvaardigheid 1.1 bereikt,;
- De NT2-cursussen binnen het inburgeringstraject inderdaad als een opstap naar een vervolgcursus gebruikt worden door het merendeel van de inburgeraars. Hierbij kunnen twee kanttekeningen worden geplaatst. (1) de doorstroom *na* het niveau 1.2 is eerder beperkt te noemen, zeker voor CBE-cursisten. (2) de doorstroom naar VDAB is beperkt, zeker voor de inburgeraars met een professioneel perspectief.

- Het voorzien van een basistaalvaardigheid in een zo kort mogelijke tijd wordt slechts gedeeltelijk gerealiseerd. In dit opzicht valt vooral de doorlooptijd van de trajecten van CBE-cursisten op.

De beleidsdoelstellingen worden dus deels bereikt, maar leiden ze nu ook tot een voldoende grote taalvaardigheid van de cursist en kan de verhoging van het verplichte taalniveau tot 1.2 hier iets aan verhelpen? Internationaal onderzoek toont alleszins aan dat er geen negatief effect is van hogere taalniveaus op arbeidsmarktparticipatie (voor een overzicht zie González Garibay & De Cuyper, 2013). Toch kunnen hierbij enkele kanttekeningen worden geplaatst. Ten eerste is er de vraag of de verplichting niet leidt tot *deadweight*-effecten bij CVO-cursisten? Het merendeel start immers met een niveau 1.2, de grootste uitval situeert zich in de overgang naar 2.1, een verplichting van dit niveau was in dit opzicht logischer geweest in termen van beleidsimpact. Ten tweede is er de vraag of het efficiënt is om CBE-cursisten 19 maanden extra te laten studeren om een niveau 1.2 te behalen? Is dit voor alle cursisten de meest aangewezen en efficiënte weg om Nederlands te leren?

Dit brengt ons bij de vraag over de wijze waarop Nederlands moet worden aangeleerd. De vooropgestelde verhoging van het niveau moet gerealiseerd worden via het volgen van lessen in een schoolse context. Maar we kunnen ons afvragen of die verplichte vorm van taalondericht, waarbij trajecten erg lang kunnen duren, de beste is voor alle cursisten. Zouden we niet meer moeten differentiëren naargelang het profiel van de cursist? Dit gebeurt al deels binnen de CVO's, sinds 2014 worden nieuwe meer flexibele NT2-opleidingsprofielen geïmplementeerd die rekening houden met het perspectief van de cursist. De vraag is of dit voldoende is voor alle cursisten? Deze flexibilisering blijft immers in klasverband georganiseerd. Stel bijvoorbeeld iemand die snel werk nodig heeft, voor deze cursist zou een basiscursus gecombineerd met Nederlands op de werkvloer ideaal kunnen zijn, voor iemand die een bediendenjob ambieert zal een langer taaltraject binnen een CVO dan weer meer aangewezen zijn. Ons lijkt het in eerste instantie vooral belangrijk om een aanbod op maat van de doelgroep te voorzien. Voor de één zal dit een klassikaal pakket zijn met veel 'schools leren', voor een ander zal dit een aanbod zijn op de werkvloer, nog een ander is het meest gebaat met een combinatie... Om dergelijk aanbod te voorzien dient de lineaire logica van het inburgeringstraject doorbroken te worden.¹⁴ Naar aanleiding van een rapport over de evoluties in het integratiebeleid van andere OESO-landen (Gonzalez Garibay & De Cuyper, 2013) wezen we al op de nood aan niet-lineaire inburgeringstrajecten, waarbij de volgorde van de elementen uit het traject expliciet geflexibiliseerd worden of

¹⁴ In de praktijk blijkt het inburgeringstraject geen lineaire logica te hebben, zo begint 39% van de cursisten vóór zijn inburgeringstraject aan taalcursussen.

verschillende soorten trajecten gespecificeerd. Deze nood lijkt zeker groot bij de groep van CBE-cursisten. Knelpunt bij dergelijk maatwerk is dat het erg moeilijk wordt om te spreken van formele taalniveaus en nog moeilijker om dit afdwingbaar te maken.

Daarnaast is niet enkel het verhogen van het taalniveau van belang, maar ook het onderhouden ervan. Zo blijkt uit een Duitse studie (in González Garibay & De Cuyper, 2013) dat het taalniveau van 42% van de bevroegde cursisten een jaar na het beëindigen van hun cursus Duits achteruitgegaan was, mede omwille van gebrek aan contact met Duitstaligen. Indien dit ook het geval voor Vlaanderen is, zouden we de relatie tussen taal en integratie niet meer lineair mogen bekijken, maar eerder als een wederzijds versterkend verband: hoe meer contacten een cursist met Nederlandstaligen heeft, hoe hoger zijn taalniveau. Niet enkel de cursist/inburgeraar of de aanbodsverstrekkers Nederlands hebben dus een verantwoordelijkheid. Ook de ontvangende samenleving, burens, scholen, culturele sector maar ook werkgevers moeten gemobiliseerd worden om te helpen bij de taalverwerving en breder bij integratieprocessen. Deze wederkerigheid wordt sterk benadrukt in het nieuwe integratiedecreet, al blijft in de praktijk vooral het perspectief van de inburgeraar centraal staan in het verplichtend discours. Het is natuurlijk ook niet evident om de ontvangende samenleving te verplichten een rol te spelen bij integratieprocessen. Een flexibele aanpak en het voorzien van maatwerk maakt het echter wel makkelijker om de ontvangende samenleving bij het leren van de taal en het integratieproces te betrekken, bijvoorbeeld door vakbonden of sectorconsulenten in te schakelen bij de ondersteuning van anderstaligen op de werkvloer of het erkennen van leerprocessen in het kader van bijvoorbeeld vrijwilligerswerk of participatie aan het verenigingsleven.

Tot slot kunnen verschillende manieren van Nederlands leren bijdragen tot de taalvaardigheid van de cursist; op welke manier nu het meest effectief is voor welk profiel is echter geen zicht. Daarnaast is er ook geen zicht op de mate waarin taalcurssussen en bij uitbreiding taalvaardigheid bijdraagt tot socioculturele en arbeidsmarktintegratie van inburgeraars: is het zo dat het volgen van taalcurssussen de kans van inburgeraars op tewerkstelling verhoogt? Vanaf welk niveau is er een verschil in tewerkstellingskansen? Welke rol speelt daarin de sector waarin de inburgeraar wordt tewerkgesteld? Zijn er interactie-effecten met de deelname van inburgeraars aan VDAB-acties? Deze vragen zullen behandeld worden in het vervolgonderzoek binnen het steunpunt.

Bibliografie

Berben, M., Frijns, C., Houben, A., Drijkoningen, J., & Van den Branden, K. (2012). *De NT2-docent: man/vrouw met missie? Lesgevers aan het woord over vernieuwingen in het NT2-onderwijs*. Onderzoek in opdracht van het Departement Onderwijs. Leuven: Centrum voor Taal en Onderwijs.

Bourgeois, G. (2009). *Beleidsnota Inburgering & Integratie 2009 – 2014*, Inburgering.be

De Cuyper, P. (2010). *Deel 2. Het inburgeringsbeleid in Vlaanderen: de efficiëntie en effectiviteit geëvalueerd*. Leuven: HIVA.

De Cuyper, P., Gonzalez Garibay, M., & Jacobs, L. (2013). *Het NT2-aanbod in Vlaanderen: passend voor inburgeraars?* Antwerpen: Steunpunt Inburgering en Integratie.

De Cuyper, P. & Gonzalez Garibay, M. (2013a), Het Vlaamse inburgeringsbeleid in het licht van de huidige beleidshervorming, In: *Gids sociaal cultureel en educatief werk*, afl. 66, 02/2013.

De Cuyper, P., & Jacobs, L. (2011). *Het NT2-aanbod in Vlaanderen: passend voor werkenden en werkzoekenden?* Leuven: HIVA.

De Cuyper, P., Lamberts, M. Vets, C., & Pauwels, F. (2010). *Inburgering in Vlaanderen. Het beleidskader in kaart gebracht*, Leuven: HIVA.

De Cuyper, P. & Wets, J. (2007), *Diversiteit in integratie*, Leuven: HIVA.

Devlieger, M., Lambrechts, D., Steverlynck, C., & Van Woensel, C. (2013). *Verbindingen. Eindrapport werkjaar 2012-2013 van de inhoudelijke inspectie inburgering*. Brussel: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming.

Drijkoningen, J., & Frijns, C. (2011). Omgaan met heterogeniteit in NT2-onderwijs. Behoeftegericht en gedifferentieerd materiaal voor Ouders in (inter)actie/ Kaap. Nieuwsbrief Taal & Onderwijs, 3(8).

Gonzalez Garibay, M. & De Cuyper, P. (2013a), *An evaluation framework for the flemish integration policies*, Antwerpen: Steunpunt Inburgering en Integratie

Gonzalez Garibay, M. & De Cuyper, P. (2013b), *The evaluation of integration policies across the OECD: a review*, Antwerpen: Steunpunt Inburgering en Integratie.

Goodman, S. W. (2011). Controlling Immigration through Language and Country Knowledge Requirements. *West European Politics*, 34(2), 235–255. doi:10.1080/01402382.2011.546569

Integration systems compared 2010 (2010). Den Haag: Ministry of Housing, Spatial Planning and the Environment.

OECD (2013), Flanders - *Country Note - Survey of Adult Skills, first results*, www.oecd.org/site/piaac

Schuurmans, I., & Steverlynck, C. (2008). “*Professioneel geprofileerd?*” *Een rendementstudie van het NT2-aanbod binnen CVO met inbegrip van een evaluatie van de opleidingsprofielen*. Brussel: Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming.

Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. (2012). *Eindrapport audit NT2*. Brussel.

Van Oers R., Eva Ersboll & Dora Kostakopoulou (eds) (2010), *A Re-definition of Belonging? Language and integration tests in Europe*, Leiden: MartinusNijhoff Publishers.

Steunpunt Inburgering & Integratie

Universiteit Antwerpen
Bezoekadres: Lange Nieuwstraat 55
Postadres: Prinsstraat 13
B-2000 Antwerpen

Tel.: +32 3 265 59 63

E-mail: steunpuntieni@uantwerpen.be
Website: <http://www.steunpuntieni.be>